

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र
बी.ए.भाग ३ सत्र ६ (जुना अभ्यासक्रम) स्वाध्याय प्रश्न
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर २०२६

दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्रामध्ये बी. ए भाग ३ सत्र ६ साठी जुन्या अभ्यासक्रमानुसार प्रवेशित विद्यार्थ्याकरिता सदर अभ्यासक्रमाचे स्वाध्याय प्रश्न सोबत देत आहोत. सदरचे स्वाध्याय खाली दिलेल्या नियमावलीप्रमाणे पूर्ण करून आपल्या अभ्यास केंद्राकडे जमा करणे आवश्यक आहे.

नियम :

1. निवडलेल्या प्रत्येक पेपरसाठी एक व इंग्रजी आवश्यक पेपरकरिता एक असे स्वाध्याय पूर्ण करावयाचे आहे. स्वाध्याय लिहिण्याकरिता आखीव कागद/A4 size paper वापरावा.
2. स्वाध्याय उत्तरपत्रिकेच्या मुखपृष्ठावर आपण प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमाचे नाव, वर्ष, तुमचा परीक्षेचा बैठक क्रमांक, नोंदणीप्रमाणे नाव, पत्ता (कायमस्वरूपी), विषय, PRN व मोबाईल नंबर (कायमस्वरूपी) लिहिणे आवश्यक आहे. (मुख्यपृष्ठ / Cover Page यासोबत दिलेले आहे ते Download करून वापरावे)
3. लिहून पूर्ण केलेले सर्व सहा पेपर्सच्या स्वाध्यायावर आपला परीक्षा बैठक क्रमांक (Exam Seat No.) लिहूनच प्रवेशासाठी निवडलेल्या अभ्यासकेंद्रावर विहित वेळेत स्वतः पोहोच करावे किंवा पोस्टाद्वारे / कुरिअरद्वारे पाठवावेत. (बैठक क्रमांक विद्यापीठाच्या www.unishivaji.ac.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध होतील.) स्वाध्याय जमा करताना स्वाध्यायासोबत हॉलतिकीटची झेरोक्स प्रत जोडावी.
4. विद्यार्थ्यांनी आपल्या स्वाध्याय उत्तरपत्रिका हॉलतिकीट प्राप्त झालेनंतर तातडीने आपण निवडलेल्या अभ्यास केंद्राशी संपर्क साधून आपल्या अभ्यासकेंद्रावर जमा कराव्यात.
5. एकदा स्वाध्याय जमा केल्यानंतर तसेच त्यांचे मूल्यांकन झाल्यानंतर तेच स्वाध्याय परत जमा करता येणार नाहीत
6. जे विद्यार्थी दिलेल्या वेळेत स्वाध्याय जमा करतील त्याच विद्यार्थ्यांना स्वाध्यायाचे गुण दिले जातील. जे विद्यार्थी स्वाध्याय जमा करणार नाहीत अशा विद्यार्थ्यांना स्वाध्यायाचे गुण दिले जाणार नाहीत.
7. स्वाध्याय जमा केलेल्या विद्यार्थ्यांनी संबंधित विषयास अनुत्तीर्ण झाल्यास पुन्हा स्वाध्याय जमा करू नये फक्त अनुत्तीर्ण विषयाची लेखी परीक्षा द्यावी.

8. बी.ए.भाग — ३ चा अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०२४—२०२५ पासून सुधारित करण्यात आलेला आहे.त्यामुळे स्वयंअध्ययन साहित्याचे अध्ययन करताना विद्यार्थ्यांनी आपल्या विषयाच्या सदर अभ्यासक्रमाप्रमाणे स्वयंअध्ययन साहित्याचे अध्ययन करावे.सदरचा अभ्यासक्रम www.unishivaji.ac.in या विद्यापीठ संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे.

विशेष सूचना

- दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्राच्या सर्व मान्यताप्राप्त अभ्यासकेंद्रावर संपर्क सत्राचे आयोजन केले जाते. तरी विद्यार्थ्यांनी वेळोवेळी अभ्यास केंद्र समन्वयक यांच्याशी संपर्क साधून संपर्क सत्र, परीक्षा वेळापत्रक, हॉलतिकीट, निकाल इत्यादी बाबत माहिती घ्यावी. तसेच वेळोवेळी विद्यापीठ संकेतस्थळाला भेट देवून अद्ययावत माहिती जाणून घ्यावी.
- आपण निवडलेल्या विषयाप्रमाणे स्वयंअध्ययन साहित्य घेणे, आपल्या पाठयक्रमाचा अभ्यासक्रम (Syllabus) प्राप्त करून घेणे व त्याप्रमाणे अध्ययन करणेची जबाबदारी विद्यार्थ्यांची आहे.
- आपल्या रजिस्ट्रेशन फॉर्मवर असलेल्या अभ्यासकेंद्रामध्येच स्वाध्याय जमा करावयाचे आहेत जर दुसऱ्या अभ्यासकेंद्रावर स्वाध्याय जमा केले तर स्वाध्यायाचे गुण आपल्या गुणपत्रिकेवर येणार नाहीत व त्यासाठी दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र जबाबदार असणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

स्वाध्याय उत्तर पत्रिकेचे मुखपृष्ठ (Cover Page)

अभ्यासक्रमाचे नांव :

(बी.ए./बी.कॉम. भाग 1 एम.ए./एम कॉम भाग 1 व 2)

सत्र :

(पहिले/दूसरे/तिसरे/चौथे/पाचवे/सहावे)

विषय :

परीक्षा बैठक क्रमांक

1. अभ्यास केंद्राचे नाव -----

2. विद्यार्थ्याचे पूर्ण नाव -----

3. पूर्ण पत्ता : -----

----- पिन कोड नं.-----

4. मोबाईल क्रमांक : लॅण्डलाईन क्रमांक :

5. अभ्यासक्रमाचे नाव : ----- सत्र -----

6. पेपरचे नाव : -----

7. पेपर क्रमांक : -----

8. सबजेक्ट कोड : -----

9. परीक्षा बैठक क्रमांक -----

(ज्या परीक्षेसाठी स्वाध्याय जमा करत आहे)

10. पी.आर.एन. : -----

11. स्वाध्याय जमा करण्याचा दिनांक : -----

12. विद्यार्थ्याची स्वाक्षरी : -----

(फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरिता)

मिळालेले गुण : -----

परीक्षकांची स्वाक्षरी : -----

B.A Part - III Sem. VI Assignment Questions (Social Sciences)
(History, Economics Political Science, Education and Philosophy) (Old Syllabus)
October / November 2026 Exam

बी. ए. भाग — ३ सत्र — ६ स्वाध्याय प्रश्न (सामाजिक शास्त्रे)
(इतिहास, अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र, शिक्षणशास्त्र आणि तत्वज्ञान) (जुना अभ्यासक्रम)
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर २०२६ परीक्षा

बी. ए. भाग ३ करिता प्रवेशित झालेल्या सर्व विषयाच्या विद्यार्थ्यांनी आपल्या स्पेशल विषयाच्या स्वाध्यायाबरोबर इंग्रजी आवश्यक (English Compulsory) पेपरचे स्वाध्याय जमा करणे अनिवार्य आहे.

बी. ए. भाग ३, सत्र ६ इंग्रजी आवश्यक (English Compulsory)
English for Communication

- 1) Define the concept of Group Discussion and write its role in an Interview.
- OR**
- 2) Write Short notes on the following:
 1. The lost culture of the Aboriginal Tribal.
 2. The Shoe-polish Boy.
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ इतिहास

History Paper XII History of Ancient India (From 4th c. BC to 7th c. AD)

१) गुप्त व वाकाटक काळातील साहित्य व वैज्ञानिक प्रगतीचे वर्णन करा.

किंवा

२) अजिंठा येथील चित्रकलेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

1) Describe the development of literature and science in Gupta and Vakataka period.

OR

2) Explain the important features of Ajanta Paintings.

बी ए भाग ३ सत्र ६ इतिहास

Paper XIII Medieval Indian History (1526-1707 AD)

१) शेरशाह सुरी याच्या कारकिर्दीचे वर्णन करा.

किंवा

२) अकबरने विकसित केलेली जमीन महसूल व्यवस्था स्पष्ट करा.

1) Describe the reign of Sher Shah Suri.

OR

2) Explain the land revenue system develop by Akbar.

बी ए भाग ३ सत्र ६ इतिहास

Paper XIV History of Modern World (20th Century)

१) रशियन राज्यक्रांतीतील महत्त्वाच्या घटनांचे वर्णन करा.

किंवा

२) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे स्पष्ट करा.

1) Describe the important events in the Russian Revolution.

OR

2) Explain the causes of Second World War.

बी ए भाग ३ सत्र ६ इतिहास

Paper XV Expansion and decline of Maratha Empire

१) करवीर राज्याचे छत्रपती संभाजी दुसरे यांच्या कारकिर्दीचे वर्णन करा.

किंवा

२) कान्होजी आंग्रे यांच्या कारकिर्दीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

1) Describe the reign of Chhatrapati Sambhaji II of Karveer State.

OR

2) Explain the importance of career of Kanhoji Angre.

बी ए भाग ३ सत्र ६ इतिहास

Paper XVI Techniques of History Writing

- १) पुराभिलेखागाराचा अर्थ आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
किंवा
- २) मुलाखत पद्धतीचे वर्णन करा.

1) Explain the meaning and importance of Archives.

OR

2) Describe the Interview Technique.

बी ए भाग ३ सत्र ६ अर्थशास्त्र

Paper XII Principles of Micro Economics – II

- 1) मत्तेदारीचे वैशिष्ट्ये आणि मूल्यभेदाचे वर्गीकरण सविस्तर स्पष्ट करा.
- 2) केन्सचा व्याजदराचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

- 1) Explain in detail the characteristics of monopoly and classification of price discrimination
 - 2) Explain Keynes' theory of interest rate
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ अर्थशास्त्र

Paper XIII Economics of Planning

- 1) आर्थिक नियोजन अर्थ आणि प्रकार स्पष्ट करा

किंवा

- 2) पंचवार्षिक योजनेचा अर्थ सांगून भारतीय नियोजनातील योजना प्रतिमाने सविस्तर स्पष्ट करा

- 1) Explain the meaning and types of financial planning

OR

- 2) Explain the plan in Indian planning in detail with an image by explaining the meaning of five year plan.
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ अर्थशास्त्र

Paper XIV International Economics – II

- 1) भारताची आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची रचना, आकारमान व दिशा स्पष्ट करा.

किंवा

- 2) विदेशी भांडवलाची गरज आणि प्रकार स्पष्ट करा

- 1) Explain the structure, volume and direction of India's international trade.

OR

- 2) Explain the need and types of foreign capital
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ अर्थशास्त्र

XV Research Methodology in Economics - II

- 1) नमुना निवडीचा अर्थ आणि प्रकार स्पष्ट करा

किंवा

- 2) कार्ल पिअरसन याचा सहसंबंध गुणांक ही संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा

- 1) Explain the meaning and types of sample selection

OR

- 2) Explain Karl Pearson's concept of correlation coefficient in detail
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ अर्थशास्त्र

XVI History of Economic Thoughts - II

- 1) डॉ.मार्शल यांची उपभोक्त्याची संतोषाधिक्य संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
- 2) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे चलन व शेती विषयक विचार स्पष्ट करा.

- 1) Explain Dr. Marshall's concept of consumer satisfaction

OR

- 2) Explain the views of Dr. Babasaheb Ambedkar on currency and agriculture
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ अर्थशास्त्र

SEC.II E-Banking

- 1) आर्थिक सेवाचे प्रकार आणि महत्व स्पष्ट करा.
किंवा
- 2) क्रेडीट रेटिंग म्हणजे काय आणि त्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.

- 1) Explain the types and importance of financial services.

OR

- 2) Explain what credit rating is and its types.
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ राज्यशास्त्र
Paper XII Modern Political Concepts

- 1) विल किम्लिका यांचा बहुसांस्कृतिकतेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
किंवा
- 2) जागतिक तापमानवाढीवर सविस्तर चर्चा करा

- 1) Explain the Will Kymlicka's Theory of Multiculturalism
 - OR**
 - 2) Discuss in detail the Global Warming.
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ राज्यशास्त्र
Paper XIII Politics and Movements in Maharashtra

- 1) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ स्पष्ट करा
किंवा
- 2) महाराष्ट्रातील शेतकरी आंदोलनांवर सविस्तर चर्चा करा.

- 1) Explain the Samyukta Maharashtra Movement
 - OR**
 - 2) Discuss in detail the farmers' movements in Maharashtra.
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ राज्यशास्त्र
Paper XIV Foreign Policy of India

- 1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या मूलभूत तत्वांवर सविस्तर चर्चा करा.
किंवा
 - 2) भारत – अमेरिका संबंध सविस्तर चर्चा करा
- 1) Discuss in detail the Basic Principles of India's Foreign Policy
 - OR**
 - 2) Discuss in detail the relation between India – USA
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ राज्यशास्त्र
Paper XV Comparative Government (With special reference to UK & USA)

- 1) युनायटेड किंगडमच्या संसदेची रचना, अधिकार आणि कार्ये यावर सविस्तर चर्चा करा.
किंवा
 - 2) अमेरिकेतील डेमोक्रॅटिक पक्षाची विचारसरणी स्पष्ट करा
-

- 1) Discuss in detail the Parliament of UK- Composition, Powers and Functions
 - OR**
 - 2) Explain the ideology of the Democratic Party in America.
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ राज्यशास्त्र
Paper XVI Western Political Thought II

- 1) कार्ल मार्क्सच्या अतिरिक्त मूल्याचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) जॉन रॉल्सचे न्यायाबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.
- 1) Explain Karl Marx's views on the theory of surplus value.
 - OR**
 - 2) Explain the John Rawls's thoughts on justice
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ शिक्षणशास्त्र

Paper XII Trends in Education

- 1) शांतता शिक्षणाचे दृष्टीकोन वर्णन करा.

किंवा

- 2) ऑनलाईन संसाधनांवर मांडणी करा

- 1) Elaborate the approaches to peace Education

OR

- 2) Write a note on Online Resources
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ शिक्षणशास्त्र

Paper XIII Statistics in Education

- 1) शैक्षणिक माहितीच्या स्रोतांवर माहिती नोंदवा.

किंवा

- 2) सहसंबंधाची संकल्पना आणि प्रकार सांगा.

- 1) Write a note on Sources of Educational Data.

OR

- 2) Define Concept and Types of Correlation.
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ शिक्षणशास्त्र

Paper XIV Educational Technology

- 1) वर्गसंप्रेषणाचे प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

- 2) प्रणाली दृष्टीकोनाची संकल्पना आणि अर्थ स्पष्ट करा.

- 1) Explain the types of Classroom Communication

OR

- 2) Explain the Concept and meaning of System Approach
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ शिक्षणशास्त्र

Paper XV Curriculum Construction

- 1) अभ्यासक्रमाचे प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

- 2) अभ्यासक्रम विकसनाच्या प्रक्रियांची मांडणी करा.

- 1) Explain the types of Curriculum.

OR

- 2) State the process of Curriculum Development.
-

बी ए भाग ३ सत्र ६ शिक्षणशास्त्र
Paper XVI Educational Practices

1) प्रकल्प कामाची उदिष्टे मांडा

किंवा

2) आदर्श शाळेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

1) State the objectives of Project Work

OR

2) Elaborate the characteristics of Ideal School.

बी ए भाग ३ तत्त्वज्ञान Paper - XII Systems of Indian Philosophy (Part-II)

१) द्रव्य पदार्थाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

२) न्याय दर्शनातील अनुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

1) Explain the nature Dravya Padartha

OR

2) Explain the nature of Anuman in Nyaya Darshan.

बी ए भाग ३ तत्त्वज्ञान Paper No.-XIII Western Philosophy (Recent)

१) चिद्वादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

२) ऐतिहासिक भौतिकवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

1) Explain the nature of Idealism.

OR

2) Explain the nature of Historical Materialism

बी ए भाग ३ तत्त्वज्ञान XIV (a) Scientific Method

१) वैज्ञानिक पद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

२) युक्त सिद्धांतकल्पनेच्या अटी स्पष्ट करा.

1) Explain the characterstics of scientific method

2) Explain the conditions of valid hypothesis.

बी ए भाग ३ तत्त्वज्ञान Paper No.-XV (b) Philosophy of Saints(Part II)

१) ज्ञानेश्वरीतील भक्तियोगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

२) समर्थ रामदासांच्या मते विवेकवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

1) Explain the nature of Bhaktiyog in Dnyaneshwari.

OR

2) Explain the nature of Vivekvaad according to Samarth Ramdas

बी ँ ढाग ३ तत्वज्ञान Paper No.--XVI (a) Contemporary Philosophy (Western)

१) सार्जच्या ढते शून्यतेची संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

२) ढाषिक खेळाची संकल्पना स्पष्ट करा.

1) Explain the concept of nothingness according to Sartre

OR

2) Explain the concept of Language game
